

Передплата

«РУСЛАНА» виходить:
в Австрії:

за цілий рік . . . 30 кор.
у пів року . . . 10 кор.
на чверть року . . . 5 кор.
а місяць . . . 1-70 кор.

За границею:

цілий рік . . . 16 рублів
або 36 франків
на пів року . . . 8 рублів
або 18 франків

Поодинокі числа по 10 сот.

РУСЛАНА

«Бареш ми очі і душу ми вяреш: а не возьмеш млости і ври не возьмеш,
бо руске ми серце і ври руска.» — З Русланових псалмів М. Шашкевича.

Виходить у Львові що дня
крім неділь і руских свят
о 5½ год. пополудни.

Редакция, администрация і
експедиция «Руслана» під
ч. 1. пл. Дембровського (Хорун-
щини). Експедиция місцева
в Агенції Соколовського в
пасажі Гавсманна.

Рукописи звертає ся лише
на попереднє застереження.
— Рекламыці неопечатані
вільні від порта. — Оголо-
шення звичайні приймають
ся по ціні 20 с. від стоїч-
ки, а в «Наддніні» 40 с.
від стрічки. Подяки і при-
ватні довесени по 30 сот.
від стрічки.

Галицький сойм.

(×) В четвер зібрав ся Галицький сойм на сесію, котра імонірно потриває около шість тижнів. Вже на деннім порядку першого засідання поставлено між иншим вельми важну для краю і довго проволікану та від часу до часу лише хвилево латану справу підвисшенія плат народним учителям. Важна се, як сказано, справа для нашого краю, позаяк від належного випосаження учительства, щоби оно не голодувало а з цілим пожертвованем трудило ся над вихованем і просвітою молодіжи, залежить в головній мірі також будучина краю і обидвох в ній поселених народів. Ся справа домагає ся рішучої і невідкладної полагоди, а сі оправдані домаганя поперло не лише само учительство на всяких своїх зборах, але також ріжні сторонництва політичні і дневникарство домагають ся голосно поліпшенія плат учителям народних шкіл.

Відомо се загально річ, що з усіх країв австрійських Галичина оплачує найнужденніше тих просвітників народних і не дивниця, що певна частина їх не має належного приспособленія і не сповняє як слід повіреної їм задачі або що многі, покінчивши учительські семінарії, і побунши кілька літ на своїх голодових становищах переносять ся до скарбової сторожі, податкових і почтових урядів, до залізниць і т. д. Тим способом видатки роблені на засновини і удержанє учительських семінарий показують ся у великій часті змарнованими, позаяк лише певна частина виобразованих в них учителів остає в тім заводі. Наслідком лихих плат учительських не може бути також праця їх видатною, а задля того Галичина і в просвітнім згляді остає далеко поза иншими краями австрійськими.

Можна отже сподівати ся, що краєвий сойм прийде до переконаня, що сеї справ далше відрочувати не можна і що треба конечно вводити оправданим домаганям учительства народного тим більше, що всякого рода державним урядникам і слугам останними часами значно поліпшено плати, а лише учительство в так трудній праці привеволєне морити себе голодом.

Друга важна справа, за яку галицький сойм давно вже повинен був взяти ся, се виборча реформа. Рускі послы від десятка літ виступили з внесеннями о заведенє безпосередних вибо-

рів, одначе всі ті внесення або прямо відкидувано або справляно їм похорон в адміністраційній комісії. Посол др. Олєсницький вніс був вироблений начерк закона виборчого, одначе і вго постигла подібна доля, як всі попередні внесення ставлені в тім напрямі. Розходило ся о те, щоби за прикладом инших країв коронних також в Галичині заведено п'яту курию. Сєю справою займав ся краєвий виділ і як звіщали дневники ще недавно, має виготонити начерк виборчої реформи, впроваджуючи п'яту курию з 10 мандатами.

Одначе на деннім порядку першого засідання не знаходимо сеї справи а неперечно добре поінформовані дневники «Ради Народової» як *Przegląd, Gaz. Nar., Głos Narodu* запевняють, що сойм не ухвалить в теперішній сесії виборчої реформи а відрочить сю справу на осінь, позаяк бажає передовсім запевнити ся, які висліди дасть загальне право виборче до Ради державної. Таке відрочуване виборчої реформи рівнає ся майже єї погребаню в теперішній каденції галицького сойму, в тій цілі, щоби найблизші вибори соймові могли ще відбути ся на основі давної ординації і обезпечити дотеперішній склад сойму бодай на найблизших шість літ. Вправді запевняють спорудники парламентарних календарів, про нова державна рада збере ся з початком червня і буде радити до кінця липця для ухвали адреси до монарха і бюджетової провізорії, почім слідували би ферії парламентарні. В вересні малиб зібрати ся відтак сойми і радити до половини жовтня, опісляж слідувалаб знов сесія державної ради аж до кінця грудня.

Одначе досьнід поучує, що ті парламентарні календарі, укладані урядовцями, є вельми непевні і що на довш соймові сесії значайно не стаяє часу. Для того можна що найменше сумнівати ся, чи соймова сесія у вересні буде можлива, наколи нова державна Рада покаже ся спосібною до законодатної роботи. В такім случаю сойми вийшли би в осінь так само, як сего року, а що найбільше позволено їм на триднівку для ухваленя бюджетової провізорії. Треба однак тямити, що з днем 27. грудня с. р. кінчить ся соймове шестилітє, а наколиб сойм тепер не ухвалив виборчої реформи, вибори відбули би ся по давньому.

Таке відрочене а властиво погребанє виборчої реформи є зовсім можливе при теперішнім складі сойму, а можна сего

сподівати ся не лише по запевненях на-
званих в горі дневників, але можна до-
гадувати ся з инших вістий, які в тих
дневниках появляють ся.

В останних днях були деякі пред-
ставники шляхти на послуханю у цісаря
і дневники запевняють, мовби цісар має
заявити ся проти загального права ви-
борчого в краєвих соймах. Не треба за-
бувати, що подібні вісти розпущано при-
ватно і по дневниках також що до вибор-
чої реформи в державній раді, хоч мо-
нарх нераз висловлював ся перед тим за
загальним правом виборчим. Розповсю-
джуванем таких вістий про виборчу ре-
форму соймову бажають неперечно єї
противники додати відваги і витревалости
своїм товаришам і тим способом справу
проволічи і ударемнити і тим способом
забезпечити собі хоч на якийсь час сю
твердиню, в якій они доси стоять за
удержанем своїх давних привілеїв. Про-
тивники виборчої реформи одначе пере-
цінюють свої сили, думаючи, що таку
всенародну струю можна здержати і спи-
нити або завернути. Супроти загальних
виборів до державної ради така реформа
виборча соймова, як додаток п'ятої курії
з 10 мандатами, стає страшним анахро-
нізмом і борше чи пізнійше також кра-
єві сойми будуть приневолєні перестроїти
ся на основах загального і рівного права
виборчого.

Нові вибори.

Кожний округ вибирає двох послів,
але виборець може голосувати лише на
одного посла.

Які можуть вийти з того комбі-
нації?

а) Можливе є (хоч неправдоподібно),
що всі виборці віддадуть всі свої голоси
лише на одну особу. В такім случаю є
очевидно тота особа вибрана послом.
Для вибору другого посла заряджує ся
в такім разі вибір поновний (не тісній-
ший). При тім виборі вільно голосувати
кождому, на кого хоче, — але вибраним
буде лише той, хто дістане більшість
абсолютну. Якже при тім виборі ніхто
абсолютної більшости не дістане, то за-
ряджує ся тоді вибір тіснійший межи
двома кандидатами, котрі при поновнім
виборі дістали найбільше число голосів,
а вибраний є з них той, хто дістав біль-
ше голосів від другого (більшість реля-
тивна).

б) Коли при першім голосованю го-

лоси розділять ся на більше осіб, то результат вибору залежить передовсім від того, чи котра з них дістала більшість абсолютну. Коли один з кандидатів дістав більшість абсолютну, (більше як половину всіх голосів) — то він вже є вибраний послом і що до него не може вже бути ані поновного ані тіснійшого вибору. Коли попри тім першим кандидаті дістав оден з інших кандидатів більше як одну четвертину голосів, то і той другий є вибраний послом. В такім разі є вибір скінчений, бо два послы є вибрані.

в) Коли при першій виборі розділять ся голоси на кількох (т. є більше як двох) кандидатів і перший з них дістане абсолютну більшість, але з дальших кандидатів ніхто не дістане більше як одну четвертину всіх голосів, то тоді перший є вибраний (як під б.), а для вибору другого посла відбуває ся вибір тіснійший, при котрім вільно однак буде голосувати лише на одного з двох кандидатів, які по першій вибрані послы найбільше дістали голосів, а вибраний з них буде той, хто тепер дістане більше голосів від другого (більшість релятивна).

г) Коли при першій виборі розділять ся голоси лише між двох кандидатів, а оден з них дістане абсолютну більшість а другий не дістане більше як четвертину голосів, то перший знов є вибраний, а на другого посла наступає вже не вибір тіснійший (як в случаю під в), але вибір поновний, при котрім вільно кождому голосувати, на кого схоче, але вибраний мусить мати більшість абсолютну. І доперва, як при тім виборі поновним ніхто абсолютної більшості не дістане, наступає вибір тіснійший між тими двома, котрі при поновнім виборі найбільше голосів дістали і вибраний є з них той, хто дістане більше голосів від другого (більшість релятивна).

д) Коли при першій голосованю розділять ся голоси між кількох кандидатів, однак жаден кандидат не дістане абсолютної більшості, тоді всі кандидати упадають і жаден посол не є вибраний навіть тоді, як би оден або більше з них дістали більше як одну четвертину.

В такім случаю заряджує ся поновний вибір. Як би і при поновнім виборі жаден з кандидатів не дістав абсолютної більшості, тоді наступає вибір тіснійший межі тими трома кандидатами, котрі при першій виборі дістали найбільше голосів, а вибрані будуть послами ті два, котрі тепер дістануть найбільше голосів (більшість релятивна).

Такі суть можливі комбінації щодо результату виборів пропорціональних.

При тім однак може зайти ще одна річ.

До тіснійшого вибору приходять все двох, а в случаю висше під д) описанім трох кандидатів, котрі при попереднім голосованю найбільше голосів дістали.

Може трафитись однак таке, що при попереднім голосованю між тими, котрі найбільше число голосів дістали, є такі, що мають рівне число голосів.

Приміром: при поновнім виборі голосовано на одного посла — було голосуючих 10.000 — абсолютна більшість

вносить 5 001. Той абсолютної більшості ніхто не дістав, — за то дістав кандидат А. 4.000 голосів. — Б. 3 000 голосів — а В. також 3.000 голосів.

До тіснійшого вибору може прийти тут лише двох, бо розходить ся о вибір лише одного посла, заходить отже питання, хто крім кандидата А прийде до того вибору, — коли кандидати Б і В оба мають рівне число голосів. — На той случай постановляе закон, що председатель комісії центрального місця вибору має тягнути жереб між кандидатами Б і В — а котрого з них витягне, той прийде з кандидатом А — до тіснійшого вибору.

Так само поступає ся, коли по тіснійшій виборі покаже ся, що дві особи мають вправді найбільше, але між собою рівне число голосів. Тоді жереб витягнений провідником комісії головного місця вибору рішає, хто є вибраний послом.

Додати вкінці треба, що при поновнім тіснійшій виборі мають право голосувати всі виборці, — отже так ті, котрі голосували при виборі попереднім, як і ті, котрі при нім не голосували.

Тепер, коли при першій голосованю не отримає ніхто абсолютної більшості — наступає друге голосоване зраз.

Після нового закона, не буде оно могло наступити зараз, але за кілька днів, — бо кілька днів потреба буде, щоби результати з різних місць вибору могли бути разом зраховані і щоби комісія головного місця вибору могла оречити, чи послы є вибрані чи ні і чи поновний або тіснійший вибір може наступити чи ні.

Отже між першим а другим вибором (поновним або тіснійшим) а в деяких случаях і третім, там де вибір поновний не доведе до результату і мусить відбувати ся тіснійший вибір — мусить минути кілька днів.

Правдоподібно вже з розписанєм виборів будуть рівночасно з гори оголошені дні, в котрих будуть відбувати ся поновні вибори, — зглядно тіснійші.

О тім, чи має наступити вибір поновний, рішає комісар головного місця виборчого на основі обчислення голосів довершеного через головну комісію

Нині не може ніхто передвидіти і собі уявити, як при тих дуже хитро обдуманих і помотаних постановах пропорціональні вибори будуть виглядати. До перва практика навчить нас, яких способів при тих виборах будуть против нас уживати, і як нам буде треба поступати, щоби в кождім рускім виборчій окрузі конечно вибрати обох своїх послів.

Найважнійше питання в тім, як ставити тих двох кандидатів на оден округ? Питання сего також годі рішити для всіх округів однак, залежить се від того, які відносини панують в окрузі, яка сила наша і противника, яка організація Русинів, які відносини міжпартийні і т. д.

Одна є річ, найважнійша, на котру всюди передовсім треба тямити а іменно що передовсім належить забезпечити вибір першого посла т. є забезпечити, щоби оден з двох послів мав конечно абсолютну більшість, бо як сеї більшості він не дістане, то упадуть оба кандидати,

хоч би кождий з них більше мав як четвертину голосів. Іншими словами: другий посол є зависимий від першого так, що без вибору першого і его вибір неможливий.

В практиці можна представити собі двоякий спосіб ставлення по двох свіх кандидатів на оден округ.

Перший спосіб був би такий;

Ділить ся цілий округ зложений з кількох повітів на дві часті, однак не рівні, а такі, щоби перша мала руских виборців значно більше як половину, отже около $\frac{2}{3}$ часті всіх руских виборців цілого округа, і повіти судові, котрі творять тую більшу часть, мають голосувати на одного, — а інші повіти належачі до того округа — на другого кандидата.

Другий спосіб був би: при першій голосованю голосують всі Русини на одного руского кандидата, а другому дають лише мале число голосів прим. лише з одного судового повіту на се, щоби він прийшов до тіснійшого вибору з кандидатом польским, а тоді при тіснійшій виборі, маючи вже вибраним одного посла, всі свої голоси віддають на другого і дають єму тим способом значну більшість.

Котрий з тих способів ліпший? на се годі поставити правила.

Перший ліпший о стілько, що вибір може закінчити ся відразу при однім голосованю, — але — з другої сторони і менше певний тим, що дуже трудно з гори обрахувати і розділити округ виборчий так, щоби забезпечити одному своему кандидатові більше як половину, — а другому більше як четвертину голосів.

Трудно — бо найперше не маємо ще нині обрахунку, кілько осіб в кождім окрузі і повіті судовім і громаді є до голосованя управнених. — Маємо лише загальне число мешканців і поділ їх на Русинів і Поляків зглядно греко-католиків і латинників і лише після того і в приближеню лише міркувати можемо, кілько більше-менше буде до голосованя управнених. — А з другої сторони не маємо певности, чи всі до голосованя управнені дійсно до голосованя стануть! І для того з гори тяжко докладно обчислити розділ голосів між двох послів. Дасть ся се зробити хиба в дуже добре організованих округах і там той спосіб буде добрий, — в інших о стілько менше безпечний, що не забезпечує належито першого кандидата, від котрого вибору залежить судьба обох кандидатів.

Другий спосіб ліпший для того, що він вповні обезпечує вибір першого кандидата, — а коли третій кандидат, польский, не дістане відразу більше, як четвертину голосів, то забезпечує також і другого кандидата, бо при другім голосованю всі рускі голоси, які при першій голосованю упали на першого посла, — упадуть тепер очевидно на другого і забезпечать єму побіду.

Сей спосіб добрий, але лиш там, де між самими Русинами в цілім окрузі є велика солідарність, бо як такої солідарности нема, то і сей спосіб не забезпечить першого кандидата, а наразить на упадок другого.

Для того — як сказано — не можна з гори сказати, котрий спосіб

